

سیاست کیفری چهارده کشور جهان درباره عفو و تخفیف مجازات جرایم مواد مخدر: مطالعه تطبیقی

حسین غلامی^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۱۲/۱۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۰۲/۲۹

چکیده

موضوع مقاله پیش رو، عفو و تخفیف مجازات جرایم مواد مخدر است. با نگاه به اینکه جرایم مواد مخدر خود دسته گسترده‌ای از جرایم را در بر می‌گیرند و بازاری برای تأمین مالی سازمانهای تبهکارانه هستند و با توجه به این نکته که این جرایم زمینه‌ساز برخی جرایم دیگر هستند، به نظر می‌رسد قانونگذاران جهان رویکرد متفاوتی درباره مجازات مرتکبان این جرایم باید در پیش بگیرند. عفو و تخفیف مجازات بخش مهمی از سیاست کیفری را شکل می‌دهد، اما تنها برخی نظامهای حقوقی جهان سیاست کیفری ویژه‌ای برای عفو و تخفیف مجازات این جرایم در پیش گرفته‌اند. بر همین اساس، این مقاله در دو گفتار سازمان دهی شده است: در گفتار نخست به بررسی رویکرد عام کشورهای موضوع پژوهش پرداخته می‌شود و در گفتار دوم سیاست کیفری ویژه کشورهای موضوع پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد. سیاست کیفری عمومی برای عفو یا تخفیف مجازات جرایم مواد مخدر حاکی از آن است که این دسته از جرایم چالش مهمی در کشورهای دارای این سیاست شمرده نمی‌شوند. اما به کارگیری سیاست کیفری ویژه‌ای برای عفو یا تخفیف نشان از آن دارد که قانونگذار در تلاش برای بی‌بهره ساختن محکومان جرایم مواد مخدر از تخفیف بیشتر است. در پی چنین سیاستی قاضی در چهارچوب مقررات ویژه‌ای باید مجازات را تخفیف دهد و در بسیاری از موارد، تعیین مجازات به پایین‌تر از کمیته قانونی ممکن نیست.

کلیدواژه‌گان: عفو، تخفیف، مواد مخدر

مقدمه

عفو^۱ و تخفیف^۲ مجازات از آن دسته موضوعاتی است که بخشی از مقررات عمومی قانون مجازات را در برمی گیرد. بدون تردید بسیاری از کشورهای جهان دارای قانون مجازات هستند و در بخش مقررات عمومی در چند ماده به موضوع عفو و تخفیف مجازات می پردازند. این موضوع یعنی وجود مقررات عفو و تخفیف مجازات در قانون موضوعه از دستاوردهای مکتب نئو کلاسیک حقوق کیفری است (بکاریا، ترجمه اردبیلی، ۱۳۸۹).

جایگاه ویژه جرایم مواد مخدر^۳ در میان دیگر جرایم، قانونگذاران کشورهای جهان را بر آن داشته که سیاست کیفری^۴ خاصی را برای برخورد با این جرایم در پیش بگیرند. این سیاست می تواند کاهنده باشد: یعنی مقرراتی برای بار کردن مجازات سبک بر مرتکبان جرایم مواد مخدر و البته ممکن است سیاستی افزایشده باشد یعنی تلاش برای برخورد کیفری شدید با این مجرمان. نگاه تخفیف آمیز از آن روست که مرتکب جرم مواد مخدر با تأثیرپذیری از آثار شوم مواد مخدر آستانه تحمل خود را از دست می دهد و آسان تر از دیگران مرتکب جرم می شود. بهره کشی از کودکان و نوجوانان برای فروش مواد مخدر از سوی افراد پشت پرده و فقر مالی بسیاری از مرتکبان جرایم خرد مواد مخدر، به کارگیری یک سیاست کیفری تخفیف آمیز را پشتیبانی می کند. اما برخی از انجام دهندگان جرایم مواد مخدر در سطح گسترده و فراملی و از رهگذر سازمانهای تبهکارانه فعالیت می کنند و هزینه برخی از جرایم تروریستی را فراهم می سازند و چه بسا انجام گسترده جرایم مواد مخدر در یک کشور، نظام قضایی و پلیسی را با مشکلات فراوانی روبه رو می سازد. همین آثار قانونگذار برخی کشورها را بر آن داشته که سیاست کیفری تشدید آمیزی برای مجازات مرتکبان جرایم مواد مخدر در پیش بگیرد. با همین نگاه، در گفتار اول به سیاست کیفری عام- که ممکن است تشدید آمیز هم باشد- و در گفتار دوم به سیاست کیفری خاص کشورهای موضوع پژوهش پرداخته می شود. گفتنی است که کشورهای موضوع پژوهش عبارتند از: ایران، آمریکا، استرالیا، انگلستان، آلمان، ایتالیا، فرانسه، هلند، چین، روسیه، عربستان، ژاپن و پاکستان.

1. pardon

2. mitigation

3. illegal drug offences

4. penal policy

سیاست کیفری عام

سیاست کیفری همان مجموعه تدابیری است که از سوی دولت برای برخورد و سرکوب جرم به کار گرفته می‌شود (حسینی، ۱۳۸۳). هر چند جرایم مواد مخدر در برخی کشورها مشکل، چالش و آسیبهای اجتماعی گسترده‌ای در پی دارد، اما کشورهایی هم وجود دارند که در مسیر ترانزیت مواد مخدر نیستند و کمتر در معرض جرایم ناشی از ترانزیت و فراوانی مواد مخدر قرار دارند. عواملی از این دست باعث می‌شود که جرایم مواد مخدر در دسرساز نشوند. بنابراین، نیازی نیست که قانونگذار سیاست کیفری جداگانه‌ای برای مبارزه با جرایم مواد مخدر در پیش گیرد و در پی آن درباره عفو یا تخفیف مجازات نیز رویکرد متفاوتی داشته باشد. در زیر به بررسی مقرراتی می‌پردازیم که سیاست کیفری عمومی کشورهای موضوع پژوهش درباره عفو و تخفیف را شکل می‌دهند.

اصول قانون اساسی همانند راهنماهایی هستند که مسیر حرکت قانونگذار را تعیین می‌کنند. قانونگذار باید در چهارچوب اصولی قانون تصویب کند که در قانون اساسی آمده است. موضوع عفو و تخفیف مجازات نیز ممکن است نظر بنیانگذار قانون اساسی را به خود جلب نماید و خود را در اصلی از قانون اساسی بگنجانند. در قانون اساسی کشور افغانستان اصل ۶۴ اختیار عفو خصوصی را به رئیس جمهور واگذار نموده است و به روشنی مقرر داشته که رئیس جمهور می‌تواند همه مجازات محکوم را موضوع عفو خصوصی قرار دهد. ماده ۱۷۱ قانون مجازات افغانستان از همین موضوع پشتیبانی می‌کند. ماده ۱۴۱ قانون مجازات افغانستان به عوامل مخففه می‌پردازد. ماده ۱۴۳ قانون مجازات افغانستان شیوه تخفیف مجازات را مقرر نموده است که همین مقررات درباره مجازات جرایم مواد مخدر به کار می‌رود.

فرهنگ اجتماعی کشور ژاپن نشان می‌دهد که مردم نگرش مثبتی به مصرف مواد مخدر ندارند (وزارت دارایی ژاپن، ۲۰۰۴) و همین امر جرم مصرف مواد مخدر را به میزان چشمگیری کاهش داده است. عفو خصوصی در اصل هفتم قانون اساسی ژاپن مقرر شده است که همه جرایم را پوشش می‌دهد. این عفو از رهگذر اقدام امپراتور و کابینه انجام می‌شود (دین^۱، ۲۰۰۲). ماده شصت و شش و مواد پسین قانون مجازات ژاپن به

موضوع عفو و تخفیف می‌پردازد، ولی به روشنی مشخص نیست که عوامل مخففه چه مواردی هستند. اقرار متهم نیز تأثیر چشمگیری در کاهش مجازات وی دارد. همین مقررات عمومی درباره جرایم مواد مخدر نیز به کار می‌رود. ویژگی برجسته مقررات عفو و تخفیف ژاپن در این است که میزان تخفیف به روشنی مقرر شده و قاضی دادگاه باید در چهارچوب مقررات تخفیف دهد، هر چند که این مقررات برای همه جرایم است.

سیاست کیفری کشور هلند سیاستی تخفیف‌آمیز است، اما چون این رویکرد درباره همه جرایم به کار می‌رود جرایم مواد مخدر را نیز پوشش می‌دهد (تاکی، ۲۰۰۸). سیاست عمومی برای برخورد با مصرف مواد مخدر نگاهی بیمارگونه به مصرف‌کننده دارد. به همین خاطر تلاش نخست برای کاهش مصرف و صدمه ناشی از مصرف مواد مخدر است. البته مصرف برخی مواد مخدر جرم شمرده نمی‌شود. اختیار قاضی دادگاه در تخفیف مجازات بسیار است و به شرایط هر پرونده و عوامل گسترده دیگری بستگی دارد. اصل ۱۲۲ قانون اساسی نیز اعطاء عفو خصوصی به محکوم را به رسمیت شناخته است.

کشور استرالیا با توجه به نظام سیاسی فدرال از دو دسته مقررات برخوردار است. مقررات فدرالی استرالیا از جمله قانون اساسی و قانون قاچاق مواد مخدر و روانگردان درباره عفو و تخفیف مقررهای ندارند. در سطح مقررات ایالتی نیز می‌توان به قانون اساسی استرالیای جنوبی اشاره نمود که برخلاف قانون اساسی دیگر کشورها، مقرره عمومی عفو خصوصی از سوی بالاترین مقام رسمی کشور وجود ندارد. با این حال، ماده هفده قانون عدالت کیفری (مجازات) به شیوه و میزان تخفیف مجازات جرایم می‌پردازد. هر چند استرالیا سیاست عمومی خود برای مبارزه با جرایم مواد مخدر و روانگردان را همگام با تحولات جهانی به روز نموده است، اما سیاست کیفری ویژه‌ای برای عفو یا تخفیف مجازات مجرمان مواد مخدر ندارد.

کشور پاکستان همانند ایران در معرض عبور مواد مخدر فراوانی است که از افغانستان وارد می‌شود. همین وضعیت شاید باعث تشدید برخورد با مجرمان شود. اصل ۴۵ قانون اساسی پاکستان به موضوع عفو خصوصی می‌پردازد. تفاوت برجسته این اصل از قانون

اساسی با قانون اساسی دیگر کشورها در این است که علاوه بر تفویض اختیار عفو خصوصی به رئیس جمهور، اختیار تخفیف، تعلیق، تبدیل و تعویق هر گونه مجازاتی به رئیس جمهور واگذار شده است، اختیارات گسترده‌ای که خطر نقض استقلال قضایی را فراهم می‌سازد. مواد ۵۴ و ۵۵ قانون مجازات پاکستان نیز به شیوه اجرای اصل ۴۵ قانون اساسی می‌پردازند و میزان تخفیف مجازات اعدام و حبس ابد را روشن می‌سازند. هر چند که پاکستان از همان زمانی که بخشی از هندوستان بزرگ شمرده می‌شد و پس از آن دارای مقررات ویژه مواد مخدر بوده و می‌باشد، سیاست کیفری ویژه‌ای در این مقررات برای عفو یا تخفیف مجازات جرایم مواد مخدر وجود ندارد (واستی^۱، ۲۰۰۹).

در ایتالیا مصرف مواد مخدر به تنهایی جرم شمرده نمی‌شود و با ضمانت اجراهای اداری برخورد می‌شود، زیرا به موجب فرماندوم ملی ۱۹۹۳ از این عمل جرم‌زدایی شده است. مطابق اصل ۷۹ و ۸۷ قانون اساسی ایتالیا عفو خصوصی از سوی رئیس جمهور اعطاء می‌شود. از عوامل مخففه مجازات می‌توان به مستی اتفاقی، تحریک به ارتکاب جرم، فشار روانی و وضعیت روانی یا جسمی مرتکب اشاره نمود. در مقررات کیفری مواد مخدر مقرر شده ویژه‌ای برای عفو یا تخفیف مجازات جرایم مواد مخدر وجود ندارد و همان مقررات عمومی درباره آنها به کار می‌رود (مرکز نظارت بر مواد و اعتیاد مواد اروپا، ۲۰۰۱).

اصل ۸۹ قانون اساسی روسیه درباره اعطاء عفو خصوصی از سوی رئیس جمهور است. ماده ۶۱ قانون مجازات روسیه با نام «شرایط تخفیف‌دهنده مجازات»^۲ به مقررات عمومی تخفیف مجازات می‌پردازد و به گونه‌ای روشن عوامل مخففه را برمی‌شمارد (پاسکال^۳، ۱۸۹۶). برای کمینه تخفیف مجازات محدودیتی وجود ندارد، اما تخفیف باید به گونه‌ای صورت گیرد که بیشینه مجازات از سه چهارم میزان مجازات اصلی بیشتر نشود. بر اساس ادامه این ماده، نوجوانی مرتکب نیز از عوامل مخففه شمرده می‌شود. درباره جرایم مواد مخدر نیز مقرر شده ویژه‌ای وجود ندارد و مجازات جرایم مواد مخدر بر اساس همان مقررات عمومی تخفیف می‌یابد (ندرکات^۴، ۲۰۰۷).

در ایالات متحده آمریکا هم قانون اساسی در بند دوم ماده دوم (متمم دوم) اختیار عفو و تعویق اجرای مجازات را به رئیس جمهور واگذار نموده است. هر چند که در سطح فدرال مقرراتی برای مبارزه با جرایم مواد مخدر وجود دارد مانند قانون فراگیر کنترل جرم ۱۹۸۴، قانون مبارزه با مصرف مواد مخدر ۱۹۸۶ و قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر ۱۹۸۸. هر یک از ایالتها نیز مقررات جزایی ویژه‌ای دارند که به موضوع عفو و تخفیف می‌پردازد.

اصل ۸۰ قانون اساسی چین اعطاء عفو خصوصی از سوی رئیس جمهور را مقرر نموده است. بر اساس ماده ۱۷ قانون مجازات، نوجوانی مرتکب عامل مخففه مجازات است. بر اساس ماده ۱۸ و ۱۹ نیز وضعیت جسمی و روانی مرتکب می‌تواند باعث تخفیف مجازات مرتکب گردد. بر اساس مواد ۶۷ و ۶۸ نیز همکاری مجرم برای کشف جرم و تسلیم داوطلبانه می‌تواند باعث تخفیف مجازات مجرم گردد. همین عوامل مخففه بدون هیچ مانعی درباره جرایم مواد مخدر نیز به کار می‌رود.

در کشورهای موضوع پژوهش بالا، سیاست کیفری عفو یا تخفیف مجازات مواد مخدر بر اساس همان مقرراتی است که درباره دیگر جرایم به کار می‌رود. البته ممکن است در برخی از این کشورها قانون ویژه‌ای برای مواد مخدر وجود داشته باشد، اما در آن قانون نیز مقررات ویژه‌ای وجود ندارد. این رویکرد قانونگذار در به کارگیری سیاست کیفری عمومی درباره جرایم مواد مخدر نشان از آن دارد که این دسته از جرایم آنچنان چالش مهمی در کشور ایجاد نکرده است که نیازمند برخورد تشدیدآمیز باشد.

سیاست کیفری خاص

هر چند با بسیاری از جرایم از رهگذر سیاست کیفری عمومی برخورد می‌شود، اما جرایمی هم هستند که به دلایلی بیرون از راهکارهای سیاست کیفری عمومی هستند. جرایم مواد مخدر از یک سو، دامنه گسترده‌ای از جرایم را در برمی‌گیرند؛ جرایمی که فرآیند تولید تا مصرف مواد مخدر را پشتیبانی می‌کنند و از سوی دیگر خود این جرایم عامل انجام رفتارهای مجرمانه دیگری هستند. این ویژگی جرایم مواد مخدر قانونگذار را

بر آن داشته است که سیاست کیفری ویژه‌ای برای برخورد با این دسته از جرایم در پیش گیرد. در این گفتار به بررسی تدابیر جزایی کشورهای می‌پردازیم که مقررات ویژه‌ای برای عفو یا تخفیف مجازات جرایم مواد مخدر دارند.

قانون اساسی کشور ایران در اصل ۱۱۰ اختیار عفو و تخفیف مجازات را به مقام رهبری سپرده است. هر چند که واژه عفو در این اصل بدون قید است، اما با توجه به دیگر مقررات باید آن را محدود به عفو خصوصی نمود. تخفیف مجازات نیز در ماده ۲۲ قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۰ و مواد ۳۷ و ۳۸ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ مقرر شده است و میزان تخفیف نیز باید به ترتیب مقرر در قانون ۱۳۹۲ پایین‌تر از کمینه مجازات باشد. درباره جرایم مواد مخدر با توجه به جایگاه ویژه جرایم مواد مخدر در این کشور، قانونگذار استفاده محکومان جرایم مواد مخدر از مقررات عمومی تخفیف مجازات را منع نموده و در ماده ۳۸ قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر مقرر و ویژه‌ای برای تخفیف تصویب نموده است که میزان تخفیف در مقایسه با قانون مجازات اسلامی بسیار اندک است.

۷۷

77

در کشور عربستان قانون ویژه‌ای برای مبارزه با جرایم مواد مخدر وجود دارد. در مواد پراکنده‌ای از این قانون به عفو یا تخفیف مجازات اشاره شده است. هر چند استعمال مواد مخدر جرم است، اما درخواست مرتکب برای ترک اعتیاد از عواملی است که می‌تواند مجازات مرتکب را منتفی کند. بر اساس ماده ۴۳ قانون یاد شده رفت و آمد به مکانهای تهیه و مصرف مواد مخدر جرم است، اما اگر مرتکب از خویشان مرتکب اصلی باشد مجازات نمی‌شود. ماده ۶۰ قانون مبارزه با مواد مخدر و روانگردان عربستان به قاضی این اختیار را داده است که هر عاملی که محکوم را شایسته تخفیف مجازات کند می‌تواند در کاهش مجازات مرتکب مؤثر باشد و مجازات محکوم را به پایین‌تر از کمینه مجازات قانونی کاهش دهد. با توجه به اینکه جرایم مواد مخدر از جرایم تعزیری شمرده می‌شود (رادولف^۱، ۲۰۰۳)، قاضی دادگاه اختیار گسترده‌ای در اعمال مجازات بر مرتکب دارد. همچنین عفو محکوم از سوی پادشاه و در مناسبت‌های ویژه مذهبی صورت می‌گیرد (نیومن^۲، ۲۰۱۱).

در کشور انگلستان عفو خصوصی در گذشته از «امتیازهای سلطنتی»^۱ شمرده می‌شد که از سوی پادشاه اعطاء می‌شد. امروزه این امر از سوی قوه مجریه انجام می‌شود. با توجه به نظام کامن‌لا، برخی از عوامل مخففه در بستر رویه قضایی شکل گرفته است. قانون سوء استفاده از مواد مخدر انگلستان هم به برخی عوامل مخففه ویژه مواد مخدر اشاره نمود است. با توجه به مقررات گوناگون این قانون عوامل مخففه عبارتند از باور نادرست مجرم درباره نوع ماده مخدر، نداشتن انگیزه تجاری در انجام جرم، فراهم کردن ماده مخدر در اثر تحریک، ارائه ماده مخدر تقلبی، مصرف مواد مخدر با هدف درمانی، آسیب‌پذیر بودن مرتکب، اکراه و فشار اجتماعی. گفتنی است که نهاد «معامله اتهام» نقش مهمی در کاهش شدت جرم اتهامی و میزان مجازات مرتکب دارد (جنویو^۲، ۲۰۱۰).

در کشور فرانسه نیز مقررات ویژه‌ای برای تخفیف مجازات جرایم مواد مخدر وجود دارد. هر چند که عفو مجرم بر اساس اصل ۱۷ قانون اساسی است و همه جرایم را پوشش می‌دهد، اما ماده ۴۳-۲۲۲ قانون مجازات فرانسه، جدای از مقررات عمومی تخفیف، مقرر می‌دارد که مرتکب برخی جرایم مواد مخدر چنانچه مشمول تخفیف باشد، مجازات وی تا نصف کاهش می‌یابد و اگر مجازات جرم اصلی حبس ابد باشد تا بیست سال حبس کاهش می‌یابد. بنابراین، سیاست کیفری فرانسه برای تخفیف مجازات جرایم مواد مخدر همانند کشور ایران یک سیاست تشدیدگراست. با این حال، اگر محکوم پیشینه محکومیت را داشته باشد قاضی دادگاه نمی‌تواند به تخفیف مجازات پایین‌تر از کمینه قانونی حکم دهد. بر اساس ماده یاد شده از قانون مجازات فرانسه و مواد پس از آن، تخفیف مجازات جرایم مواد مخدر در سه سطح انجام می‌شود: در سطح نخست، تخفیف همه مجازات را در بر می‌گیرد، در سطح دوم تخفیف تا نصف مجازات و حبس ابد به بیست سال حبس و در سطح سوم تخفیف تا یک سوم پیشینه مجازات قانونی را در بر می‌گیرد و با شرایط به پایین‌تر از کمینه قانونی.

اصل ۶۹ قانون اساسی آلمان در بند دوم مقرر می‌دارد که اختیار عفو مجرم از سوی رئیس‌جمهور و به نام کشور انجام می‌شود. ماده ۴۹ قانون مجازات آلمان هم درباره

1. royal prerogative

2. Genevieve

عوامل مخففه عمومی است، اما درباره تخفیف مجازات جرایم مواد مخدر، ماده ۳۱ قانون مبارزه با مواد مخدر آلمان مقرر می‌دارد دادگاه می‌تواند مجازات مرتکب جرایم مواد مخدر را بر اساس ماده ۴۹ قانون مجازات تخفیف دهد، مگر اینکه مجرم به زندانی که بیش از سه سال است محکوم شده باشد. عوامل مخففه ویژه جرایم مواد مخدر عبارتند از افساء داوطلبانه اطلاعات و همکاری مؤثر در کشف جرم و مجرم و همکاری برای پیشگیری از انجام جرم. بر اساس قسمت دیگری از ماده ۳۱ قانون مبارزه با مواد مخدر آلمان، اگر جرم ارتكابی کوچک باشد یا منفعت اندکی در تعقیب جرم وجود داشته باشد یا انجام جرایم مواد مخدر برای مصرف شخصی باشد، دادستان می‌تواند دست از تعقیب مرتکب بردارد (فیشر^۱، ۲۰۰۹). استعمال مواد مخدر به تنهایی جرم نیست. بر اساس مقررات قانون مواد مخدر آلمان به ویژه ماده ۳۱، اگر در تعقیب جرم ارتكابی منفعت عمومی اندکی نهفته باشد به عنوان یک جرم جنبه‌ای شمرده می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی سیاست کیفری کشورهای موضوع پژوهش در این مقاله نشان داد که ماهیت سیاست کیفری هر کشوری درباره جرایم مواد مخدر به عوامل گوناگونی وابسته است. فراوانی و شدت آسیب‌زایی این جرایم می‌تواند در شکل‌گیری شیوه‌های سیاست کیفری تأثیرگذار باشد. چنانچه در یک کشور فرهنگ عمومی روی خوشی به مصرف مواد مخدر نداشته باشند و میزان ارتكاب جرایم مواد مخدر به گونه‌ای نباشد که به یک چالش اجتماعی و ملی تبدیل شود، مجازات این جرایم نیز مبتنی بر همان سیاستی خواهد بود که نسبت به جرایم عمومی به کار می‌رود. در چنین وضعیتی با یک سیاست کیفری عمومی درباره جرایم مواد مخدر روبه‌رو خواهیم بود. اما اگر مصرف مواد مخدر در یک کشور زیاد و گستره انجام جرایم مواد مخدر فراوان باشد و بستر انجام جرایم دیگر را نیز فراهم کند، موضوع مواد مخدر به یک چالش ملی تبدیل می‌شود که توان زیادی از یک کشور برای مبارزه با آن می‌گیرد. همین امر سبب می‌شود سیاست کیفری ویژه‌ای برای مجازات

مجرمان این جرایم به کار گرفته شود. سیاستی که نشان از تشدید مجازات دارد. به کارگیری چنین سیاستی این نتیجه را نیز در پی دارد که عفو یا تخفیف مجازات این دسته از جرایم قانون مجازات اسلامی متفاوت از جرایم عمومی باشد. در چنین وضعیتی با مقرراتی روبه‌رو خواهیم بود که اختیار قاضی در تخفیف مجازات را کاهش داده و با وجود عوامل مخففه، محکوم از تخفیف اندکی برخوردار می‌شود.

منابع

- بکاریا، سزار. (۱۳۸۹). رساله جرایم و مجازات‌ها. ترجمه محمدعلی اردبیلی. تهران: انتشارات میزان.
- حسینی، سیدمحمد. (۱۳۸۳). سیاست جنایی در اسلام و جمهوری اسلامی ایران. تهران: نشر سمت.
- Dean, M. (2002). *Japanese legal system*. London: Barrister.
- Enforcement Division Custom and Tariff Bureau, Ministry of Finance Japan. (2004). Trends in illicit drugs and firearms smuggling in Japan. at: <http://www.customs.go.jp/>.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. (2001). The state of the drug problem in Italy. Annual report.
- Fisher, D.H. (2009). *The German legal system and legal language*. London: Routledge.
- Genevieve, H. (2010). Sentencing for drug offences in England and Wales. Series on Legislative Reform of Drug Policies.
- Nethercott, F. (2007). *Russian legal culture before and after communism criminal justice, politics, and the public sphere*. London: Routledge.
- Newman, G.R. (2011). Crime and punishment around the world: Africa and the Middle East. ABC-Clio Press.
- Pasquale, F. (1896). The criminal law in force in Russia. *American Law Register and Review*, 44, 352-362.
- Rudolph, P. (2003). *Crime and punishment in Islamic law*. Cambridge University Publication.
- Tak, P.J.P. (2008). Dutch criminal justice system. Willem-Jan van der Wolf Press.
- Wasti, T. (2009). *The application of Islamic criminal law in Pakistan*. Leiden & Boston.